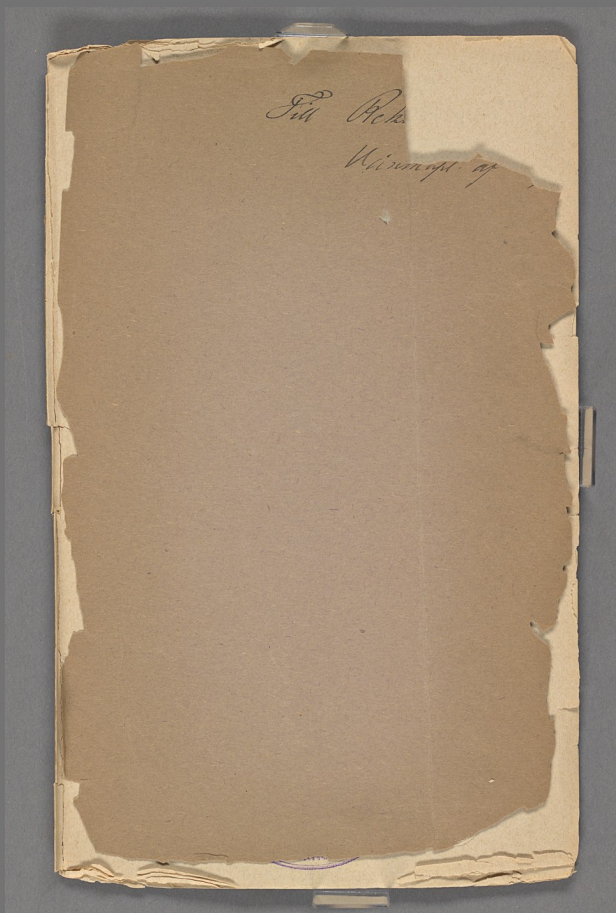

Törnebladh, Ragnar

Carl Wilhelm Linder :

Tryck 8 B Br. Linder

Tillkomstår 1882

Digitaliserad år 2015

National Library
of Sweden

Full Packet

Manuscript of

Wilhelm]

Biogr.
So.
(Br.)
o

0 0000 000092210

rit".
som s
skilde
vänja
gick
gagne
sannin
sig jä
vidare
flerdu
vade
sig d
ver a
laren
ste h
nes y

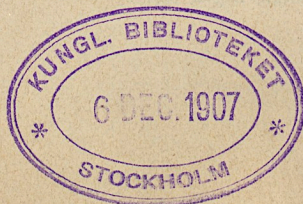
socker
moder
genom
mover
ordna
sitet
i gre
hade
vid
69.
sterås
lockel
domy
prestr

Carl Wilhelm Linder.

"När det bäst varit hafver, hafver det möda och arbete varit". Dessa psalmistens ord lämpa sig helt och hållet på det lif, som slocknade den 20 oktober 1882, då Carl Wilhelm Linder skildes hädan. Redan i ungdomen fick den kraftfulle bondsonen vänja sig vid rastlös sträfvan för att komma framåt. Och framåt gick det — i kunskaper, i samhällsställning och framför allt i gagnelig verksamhet. Det var nämligen icke blott hägen att finna sanningen, som satte den mäktige anden i rörelse: Linder kände sig jämväl manad att göra bruk af hvad han lärde och det i allt vidare och vidare verkningskretsar. Uppdrag och befattningar flerdubblades också, medan maken och familjefadern alltjämt sträf-vade för de sina, och i alla skiften intill den sista tiden bibehöll sig den sega spänstigheten och uthålligheten i arbetet jämte en ifver att verka, som mera beräknade den blifvande skörden än odlarens och säningsmannens mödor. Huru omfattande arbetet måste hafva varit, visar sig redan vid en blick på den hädangångnes yttre lefnadsomständigheter.

Carl Wilhelm Linder föddes den 10 mars 1825 i Wests socken i Östergötland af föräldrarne rusthållaren D. Petersson och modern Christina Nilsdotter. År 1845 aflade han, efter att hafva genomgått Linköpings gymnasium, studentexamen i Upsala, promoverades 1851 till filosofie doktor samt blef följande året förordnad till docent i romerska språket och litteraturen vid universitet därstädes. Två år därefter erhöll han adjunksbefattningen i grekiska språket och litteraturen, hvilken befattning han innehade till 1859, då han utnämndes till professor i samma ämne vid Lunds universitet, där han tjänstgjorde som rektor 1868—69. Prestvigd 1866 befordrades han 1868 till domprost i Vesterås och tillträdde 1870 sitt ämbete såsom sådan. Hembygdens lockelser föranledde dock, att han 1877 utbytte denna plats mot domprosttjänsten i Linköping. År 1871 var Linder preses vid prestmötet i Vesterås, 1875 och 1878 ordförande vid de allmänna

läärmötena i Jönköping och Gefle, ifrån 1864 med någon tids afbrott censor vid läroverkens mogenhetspröfningar, 1865—66 ledamot af språkundervisningskommissionen, 1870—72 medlem af komitéen för revision af läroverksstadgan, 1869 och 1870 statsrevisor, 1876—1881 ledamot af riksdagens andre kammare (för Vesterås—Köping) m. m.

Af trycket har Linder utgifvit, utom disputationer, teologiska afhandlingar, ströskrifter — särskildt två skrifter om Ljungstedtska friskolan i Linköping 1882, — predikningar m. m. svenskt-grekiskt lexikon (i förening med C. A. Walberg) 1862, Grekernas teater och skådespel 1865, Hyperidis pro Euxenippo in Polyuctum oratio, grekisk textedition 1856, vidare talrika recensioner och uppsatser i tidskrifter, isynnerhet den Pedagogiska. Bland dessa uppsatser må nämnas: Om Dionysosteatern i Athen, i Ingeniörföreningens tidskrift VII:e h. 1865, Om skolfrågan i Norden (först i Nordisk Tidskrift, sedan aftryckt i den Pedagogiska 1869) samt om den metodiska behandlingen af de klassiska språken i Pedagogisk tidskrift 1865. Vidare må här anföras hans granskning af Bibelkommissionens senaste öfversättning afgifven af Vesterås domkapitel med tillägg 1873, ett latinskt tal vid Upsala universitets sorgfest öfver Oskar I 1859, Carmina latina 1855 *) jämte latinska verser vid åtskilliga tillfällen (ännu i juli 1882 vid prestmötet i Linköping), äfvensom svenska dikter och öfversättningar från antika skaldar.

Mångsidigheten i den verksamhet, hvars yttre drag vi angifvit, tillkännagifver den dugande mannen. Redan tidigt hade hos Linder den rika begåfningen röjt sig. Såsom student var han känd för sina lofvande anlag och sin stora arbetsförmåga. Med förvånande raskhet förstod han att göra sig hemmastadd inom olika delar af den klassiska språkvetenskapens så vidsträckt område. Företrädesvis lockade honom likväl alstren af den latinska skaldekonsten, och Ovidius blef den unge och lefnadsfriske vetenskapsmannens älsklingsförfattare.

Snart yppade sig utsigter till befordran, då genom Prof. Spångbergs utnämning till professor adjunktsbefattningen i grekiska språket och litteraturen blef ledig. Linder fattade nu det raska och med sällsynt ihärdighet fullföljda beslutet att göra sig kompetent till platsen. Den i kamratkretsarne så gärna sedde docenten, hvilkens skaldeådra flödade ut både i allvarliga och

*) I Linnströms boklexikon uppgifves, att den latinska öfversättningen af Solons Elegi, som i disputationens form utkom i Upsala 1854, är författad af respondenten J. E. Lundgren. Rätta förhållandet är, att Linder, i hvars Carmina den återfinnes, författat den, hvaremot respondenten publicerade några teser.

skämtsamma dikter, stängde sig nu inne på studerkammaren och egnade all sin flit åt tolkningen af en hårdläst grekisk handskrift, innehållande Michael Pselli lärda och klyftiga kommentar till Platos Psychogoni. Arbetet var tungt men frukten lönade mödan. Linder befordrades till adjunkt, och hans studier riktades nu allt mera åt grekiskan. Med ovanlig lätthet att tillgodogöra sig forskningens resultat förenade han en stark håg att se sig omkring öfverallt och han anlade därför sina studier på en tämligen bred basis.

Det gälde nu att företrädesvis insamla skatter af vetande, men snart blef den ifrige forskaren kallad att ådagalägga sin skapande förmåga, då nämligen professionen i grekiska språket och litteraturen vid Lunds universitet skulle återbesättas. Det var ingen lätt uppgift att på kort tid under en mängd af löpande göromål utarbete en afhandling med bestämmelse att vittna om både grundliga insigter och förmåga att själfständigt föra vetenskapen framåt, allrahälst som man vid det sydsvenska universitetet, där stämningen mot Upsala den tiden ej var så hjärtlig som sedermera, icke var benägen att emottaga en vetenskapsidkare från Upsala, med mindre att han lämnade ovedersägliga bevis på lärdom och skarpsinne. Också ville somlige icke taga Linder för god. Dennes nordiska vikingalynne, hvilket under hans verksamhet i Upsala hade sjudit och brusat i känslan af öfversvallande kraft, bäfvade icke tillbaka för kampen. Den ändades därmed, att Linder erhöi den sökta platsen (1859). Dyringarna efter stormen fortforo ännu någon tid, men småningom glömdes missämjan, dugligheten blef uppskattad till sitt fulla värde, och vänskapsband knötos i det nya hemmet.

Med pligtrohet och framgång verkade Linder såsom professor i Lund under något öfver ett tiotal af år på ett fält, hvilket i följd af särskilda förhållanden nu borde bearbetas med större omsorg och allvar än någonsin. Därjämte erhöi han inom kort det maktpåliggande och grannliga uppdraget att vara censor vid mogenhetsexamina. Den nya institutionen behöfde tagas om händer af män med omfattande insigter samt med känndom om såväl undervisningens kraf som möjligheterna och sätten att fylla dessa. Linder ägde, dels såsom examinerator i den forna studentexamen, dels och i än högre grad såsom förr anställd vid enskild läroanstalt i Upsala, säregna kvalifikationer för censorskallet, hvilket också af honom utöfvades med sakkunskap, urskilning och allvar. På ett eller annat ställe var den stränge granskaren i början föremål för frukten, men den närmare bekantskapen stälde snart censorn i trots af det ej alltid så mjuka sättet i den rätta dagern.

Viktig för läroverken var språkundervisningskommissionen af 1865—66, i hvars arbeten Linder deltog med vanlig arbetssamhet och ifver. Han återsåg därunder på vintern 1866 sitt kära Upsala och på sommaren samma år, då kommissionen vistades i Varberg, hängaf han sig med hela sin själ på en gång åt det ovanligt trägna arbetet — under sista tiden tre sammanträden om dagen, nämligen 7 och 11 f. m. samt 5 e. m. — och det angenäma samlifvet, som kryddades af ordföranden C. V. Böttigers behagliga umgänge och fina humör. I kommissionen framhöll Linder, likasom förut i Pedagogisk tidskrift, med allt eftertryck vigten af att drifva de klassiska studierna utan formalistisk ensidighet och med behörig hänsyn till skrifternas innehåll samt till forntidens kulturlif i allmänhet. Den reaktion, som genom hans och andra liktänkandes bemödanden småningom inträdde, kom beklagligtvis väl sent, ty formalismen, utgången närmast från båda eller åtminstone ett af universitetet men ytterst från Tyskland, hade redan hunnit rotfästa sig i undervisningen och alstra misstro mot den antika bildningen; men i alla händelser utträttade den icke obetydligt för framtiden. På Linders egen pedagogiska uppfattning och intresse för skolans lif hade deltagandet i kommissionens undersökningar utom all fråga en välgörande inverkan.

Småningom drogs Linder allt mera ifrån det strängt vetenskapliga arbetet. Genomträngd af tanken på att i praktiken göra sin bildnings skatter gällande drefs han in på verksamhetsfält, som lågo lifvet närmare. Efter aflagdt särskildt prof för prestämberet lät han 1866 viga sig till prest och kom snart i tillfälle att verka inom församlingen. Utrustad med en mer än vanlig förmåga att snabbt sätta sig in i olikartade förhållanden, blef han snart förtrogen med den teologiska vetenskapens hemligheter och predikokonstens kraf samt förstod att öfver de ämnen, hvilka han i tal och skrift fann sig föranlåten att behandla, sprida det ljus, som vanan vid grundlig forskning och vetenskaplig utredning af frågor sällan förfelar att skänka. Men störst var måhända det intresse han egnade åt de många mer eller mindre praktiska värf och bestyr, som kyrkoherden i en vidsträckt församling och domkapitelsledamoten hafva sig anvisade. Med sin vanliga nitälskan och kraft ingrep han äfven därförotom i det kommunala lifvet, t. ex. i frågor om järnvägsföretag för Vesterås, och sökte öfverallt ordna och leda. Motstånd och svårigheter nedslog ej hans mod eller bröto hans viljestyrka. Hade han fattat en bestämd öfvertygelse om det rätta i en sak, lät han den icke gärna falla, utan bjöd till att föra den framåt med seg och stundom hänsynslös ihärdighet.

Läroverken sökte Linder nu gagna ~~del~~ såsom ledamot i komitéen af 1870—72, i hvilken han tillhörde arbetsbina. Hans ställning inom densamma bestämde väsentligen af de åsikter om skolväsendets ordnande, hvilka han kort förut hade framställt i en tidskrift. För honom hägrade såsom önskningsmål att erhålla två bildningslinier, med latinets såsom grundläggande språk på den ena och fornordiskan på den andra. Det var särskildt ur *national* synpunkt han såg saken, då han förordade fornordiskan och bestämdt motsatte sig tyskans tidiga inträde. Dock var han för ögonblicket icke emot flertalets förslag, men för framtiden tänkte han sig skolundervisningen annorlunda ordnad och närmare slutet till folkskolan. Linder var likväl långt ifrån att vilja försvaga klassicitetens ställning i skolorna; tvärtom önskade han en allsidig och grundlig klassisk bildning på den humanistiska linien. Förhållandena voro emellertid icke gynsamma för en sådan mening och inom komitéen, hvars inre historia företer ett och annat af intresse, var sinnesstämningen ofta något tryckt, hälst som möjliga och omöjliga förslag ständigt påminde om det växlande i åsikter och tycken angående skolfrågans rätta lösning. Sedan läroverksreformen blifvit vidtagen i en riktning, som gick emot komitéflertalets önskan, fortfor Linder alltjämt att egna sitt intresse åt undervisningen. Att detta intresse var erkänt af lärarne, visade sig vid mötena i Jönköping och Gefle, då Linder med allmänt bifall blef ordförande. Det förra mötet var fridfullt och angenämt i flera afseenden. Vid det senare förekommo lifliga strider och skarpa meningsbrytningar, i hvilka jämväl Linder — dock ej vid de sammanträden, där han förde ordet — blef invecklad. På båda ställena var han en god ordförande och gjorde sin personlighet till fulla gällande, isynnerhet som en hvar kände, att där stod en *man* bakom ordet.

Linder hade nu jämväl pröfvat på det politiska lifvet inom riksdagen. En så kraftig ande som hans måste äfven där göra sig bemärkt, men något egentligt inflytande förmådde han icke utöfva, då han i följd af sin ställning i kammaren icke fick tillfälle att taga del i det trägnare förberedande arbetet och föga kunde vinna i och genom debatten. I det hela torde han också hafva funnit mindre intresse i riksdagsmannakallets utöfning än i uppfyllandet af pligterna inom församlingen och kommunen. Ännu på sista tiden uppträdde han oförfäradt och kraftigt i frågan om Ljungstedtska friskolans framtid. De skrifter, han i detta ämne utgifvit, vittna om hans sanna nit för praktisk undervisning, outtröttlig arbetsförmåga, fasthet i öfvertygelse och skarpa i bevisning. Hans åtgörande härutinnan bidrog emellertid att bryta hans hälsa. Visserligen upplammade den gamla elden ännu en

gång, då han, oaktadt hvila hade varit behöflig, ej ville undan-
 draga sig att lämna en värderik insats till prestmötesförhandling-
 arna i Linköping i början af juli 1882, men detta blef också
 hans sista verk, ty döden satte nu sitt insegel på hans drag och
 sörjd af maka och elfva barn, gick han snart ifrån sin lifs-
 gärning.

Vi hafva följt gången af Linders lif i det yttre och funnit,
 huruledes det ständigt för honom gick framåt, så att verksam-
 heten vidgades och det ena målet vans efter det andra. Vilja vi
 nu söka att, så vidt omdömet här räcker till, göra oss reda för,
 huru det under tiden såg ut i hans inre, så kunna vi där finna
 en motsvarande utveckling. Äfven här vunnos segrar och person-
 ligheten likasom afrundades. Göthes bekanta ord: "es bildet ein
 Talent sich in der Stille, sich ein Charakter in dem Strom der
 Welt" ha sin fulla tillämpning på Linders karaktärs utbildning.
 Det händer dock vanligen, att mannen hårdnar i livvets kamp;
 hos Linder var det tvärtom: han mjuknade. Den väldiga lifskraft,
 som svälde i hans inre, blef sig i grunden lik, men den togs
 allt mer i tukt af en upplyst och förädlad vilja. I synnerhet se-
 dan Linder egnat sig åt det presterliga kallet, hvars allvar af
 honom klart fattades och i gärning erkändes, blef han jämnare
 och mildare till sinnes. Träffande har det blifvit sagdt, att kung
 Ring hos Tegnér är bilden af Frithiof, sådan han tänktes skola
 blifva på äldre dagar. Linder genomgick en liknande utveckling.
 I sin ungdom hade han ~~ett~~ hissat vikingsflaggan, väl icke för att i
 stormande yra njuta af lifvet men för att göra gällande det öf-
 vermått af mod och krafter, som hos honom fans. Han var också
 alltid färdig att bryta lans för hvad han af hjärtats innersta öf-
 vertygelse fann rätt och sant vara samt satte gärna hårdt mot
 hårdt, beredd att gifva men ock att taga huggen. Likaväl ingick
 i hans uppträdande sällan eller aldrig något personligt, och därför
 kunde han så mycket lättare taga inverkan af livvets lärdomar.
 Strider uteblefvo icke, men de genomkämpades manligt och med
 fördel för Linder sjelf, som stadgade sitt väsen till allt större
 jämmmått. I alla förhållanden vanu han på att blifva närmare
 känd. Af sin umgängeskrets högt värderad för friskhet i tänke-
 sätt, redbarhet och vänfasthet, vann han jämväl i sina mångskif-
 tande befattningar på längden både aktning och tillgifvenhet af
 dem, som kommo i beröring med honom. Dugligheten erkändes
 nämligen i allmänhet snart, och det dröjde ej häller alltför länge,
 innan personer, som sågo honom i hans dagliga verksamhet, upp-
 täckte, att det fans en god kärna under det skal, som ofta före-
 föll något strävt och att den kraftfulle kämpen hade ett varmt och
 för allmänt, likasom enskildt väl lifligt klappande hjärta. Upp-

riktig saknad har också följt honom till den, mänskligt att döma, så tidigt öppnade griften, och med saknaden förenar sig medvetandet därom, att det uppstått en lucka i pröfvade stridsmäns leder.

R. Törneblad.

